

jal való keveredése következik be. Ha azonban a felső talajréteg már 30—40 cm vastagságú, a meglehetősen sekélyesen járó paraszteke többé nem éri el az

alsó köves réteget, és a parányi állatocskák csendes, zajtalan munkássága ime, fontos mezőgazdasági tényezővé vált. (Prometheus. 538. sz.) S. F.

Hazai csodaszülöttek.*

Bizonyára sokan emlékeznek még arra az érdekes és nevezetes csodaszülött párra, a *siámi ikrek*-re, kik e század első felében világszerte oly nagy feltűnést keltettek érdekes kettős összenövésökkel és hosszú együttélésökkel. Ez ikerpárról folyóiratunkban részletes és beható közlemény jelent meg,** a melyben egyebek között az van mondva, hogy e kettős képződés páratlanul áll az emberiség és tudomány történetében.

Ez állítást azonban kissé merésznek és túlzottnak kell mondanom, mint a mely nem állhat meg általánosságban minden tekintetben, a mennyiben a természetnek e ritka példájához hasonló ikerpárok és csodaszülöttek nemcsak más népeknél, hanem nálunk Magyarországon is éltek, csakhogy egyáltalán nem, vagy csak kevéssé ismeretesek s ha történt is róluk följegyzés, az is feledésbe merült.

Dr. Szontágh Miklós a »Természet« 1870-iki évfolyamában a siámi ikrekhez hasonló csodaszülötteket sorol fel annak bebizonyítására, hogy ily kettős szülöttek a történelemben nemcsak ismeretesek, hanem még bővölködünk is bennök.

Ez adatok között azonban csupán egy magyar származású csodaszülöltre, Ilka és Judit nevű ikerpárra akadunk s ez is csak néhány sorban, röviden van fel-

említve. Pedig e kettős, összenőtt csodaszülött rendellenes képződése érdekességénél fogva méltán állítható társul a siámi ikrekhez s mint ilyen érdemes a bővebb megismerésre, több hazai csodaszülött társával egyetemben.

E magyar ikerpárról Szontágh csupán ennyit közöl: »Ezen testvérpár született Szönyön 1701-ben, s meghalt 1723-ban a pozsonyi Orsolya-kolostorban; e szerint tehát 22¹/₄ évet élt. Az összenövés a második keresztcsigolya és farcsik közti helyen történt. A medenczében levő szervek csak annyiban voltak összenöve, a mennyiben két végbél, két hüvelycsatorna és két húgyvezeték mellett csak egy végbélnyíladék és egy külszemérem volt.«*

Ugyancsak e kettős magyar párról van említés egy más helyen, Dr. Molnár János »Orvosi törvény« című művében: »Kettős és sokáig élt egy pár lányokat szült a mult 18-ik századnak elein Szönyön Komárom Vármegyében egy Goficz nevű polgár asszony, kik kereszt csontokkal úgy öszve nőttek, hogy mind az emésztett — mind a vizelettel — uttya egy volt nálók.«**

E két adat lényegében teljesen megegyezik az alább közlendővel, a mely főleg azért érdekes és jellemző, mert a szóban forgó magyar ikerpárnak egész életét

* »Természet« 1870. IV. folyam 71—72. l.

** Dr. Molnár János »Orvosi Törvény« 126. l. — Természettudományi Közlöny 1889. évf. 454. l.

* Lengyel Bálint hátrahagyott dolgozata.

** Természettudományi Közlöny I. k. 1869. 215. l.

a maga valóságában s életműködése nevezetesebb mozzanataiban tünteti fel.

»Ezenn két Leányok születtek 26. októberbe 1701-be Szőny nevű faluba Komáromhoz közel, az egyik Helénának, a másik Judith-nak hivatott. Minden tagjaik tökéletesen ki voltak formálódva, tsak hogy a hát gerintzeknek leg alsó része a kereszt tsontnál egymásba volt növe, és emésztések ki menetelének tsak egy útja volt. Ha tehát az egyik kénszerítetett természeti szükségét tenni; ezenn szükségett a másik is érzette. Hanem mindenik külön vizelethett. Gyermekségekbe e miatt sok perlekedés támadt köztök, ámbár különben egymást rendkívül szerették. Az egyiknek azt kellett cselekedni a mit a másik kívánt, a holnapi tisztulási nem egyszerre történt mindeniknél. Az ábrázatok egymástól mindeniknél. Az ábrázatok egymástól természet szerint el volt fordulva. Torkos Doktor Úr anatomisállásából lehet látni, hogy ez az egész tsuda abból származott, hogy a két leánynak kereszt tsontjai egybe nőttek. Ezen két testnek nagy Arteríái, valamint nagy Venái is a vesékenn alól egy canalisba futottak öszve. Érzéseik tsak azokba a tagogba voltak egymással közösek, mellyek öszve voltak növe.

Helena valamivel magassabb és egyeneseb termetű volt, mint Judith; a ki alatsony és meg görbedt volt. Egy Tsuzy nevű Orvos ki bérlette őket szegény szüleiktől, és velek egész Európát öszve utazta, pénzért mutogatván őket. Három esztendő mulva vissza tért velek és egy néhány 70 ezer forintokkal Magyar Országgra. Ezenn hosszas utazásban meg tanultak Németül és Frantziául is beszélni. Azután 9 esztendőös korokba egy klastromba adattatván, ott megtanúltak írni, olvasni, varni és egyéb Asszonyi munkákat tenni. Egy Triesch nevű Úr, a ki őket 1712-be a klastromba látta, így ír felőlök: Gyakran meg történik, hogy

az edgyik aluszik a másik ébrenn vann, az edgyik dolgozik a másik pihen, az egyik eszik a másik iszik, vagy egyebet cselekszik. Hanem ülések, állások, fekvések igen nagy alkalmatlansággal esik meg. Ha egymással beszélni akarnak, nyakokat úgy el tsavaríthatják, hogy ábrázattal egymásnak szemközt esnek. Néha tsókolják egymást, néha öszve vesznek, és meg is verik egymást. De különbenn mind a kettő szelid természetű és ritkán történik köztök háborgatás. Judithot mind egy három esztendeje a szél meg ütötte, azolta hebegve beszéll, az elméje sints tökéletesen helyénn. Mihelyt az edgyik rosszúl érzi magát a másik is, ámbár semmi fájdalmat nem érez: mindazáltal bizonyos elmebéli nyughatatlanságot, gyengeséget, rendetlen belső mozgásokat érez. Hanem 1712-be Lipsiába Judithot a hányás erőltette, és Helena abból leg kevesebbet sem érzett Etmüller tanubizonyosága szerint, hanem himlősek mind a ketten egyszerre voltak. Mimodonn jártak ezenn szerencsétlen teremtések, azt senki sem hagyta meg írásba. Mind a ketten 1723-ba 22. Februáriusba holtak meg egynehány minutummal egymás után.*

Ilka és Judit magyar ikerpárral azonban koránt sincs kimerítve a hazai csodaszülöttek száma, sőt ellenkezőleg több eset csatlakozik hozzája, a mint azokat régebbi lapjaink följegyezték.

Örvendetes hírül veheti minden tanult hazafi, írja a »Magyar Hirmondó« 1780-ból, hogy az orvosok tanuságokra való szerek és ritkaságok mindég szaporodnak. Ezek közé számlálhatni egygy kettős leány gyermeket, kik hassal öszve növe a múlt esztendőben Sz. András hava 26 napján, ugyann ott *Budánn* az új-városonn születtek, és meg-érvén a

* »Magyarország Természeti Ritkaságai« Tanárky Mihály. Posony és Pest 1814. 124—126. l.

házi keresztséget, csak hamar egymás után meg-is holtak: az egyik még akkor-is élt, mikor a bába asszony a Papnak a meg lett keresztelestől hírt ada. Az orvos, a ki az egyik testet két bal felől a másikat jobb felől fel-metszette, két-szívet, és így két természetet talált benne.*

Trencsén Vármegyében, Zay-Ugróczhoz közel fekvő Podhrad (várallya) nevű faluban 1781-ben szintén nagyon csodálatos természetű gyermeket szült egy paraszt asszony. Úgy látszik, hogy kettős gyermek akart lenni belőle háttal összenőve, mert két feje és három lába volt. Lábai közül kettő megmerevedett, a harmadikat pedig, mely amazoknál sokkal rövidebb volt, mozgathatta. Az egyik feje rendes helyen fejlődött ép ábrázattal, a másik ellenben a hátgerinczből nőtt ki orr nélkül, de minden egyéb érzékszervekkel. Lélekzetet mind a két szájjal vett; gyomra és bele azonban csak egy volt. Ezen csodálatos testű gyermek tizenegy napig élt, a vidéknek, a vármegye orvosának és küldöttének bámulat tárgya volt, s halála után Illyésházi gróf égett borba tette el örök emlékezetre.**

Temes vármegyének Mokrin nevezetű helységében egy asszonynak három gyermeke lett egyszerre az 1784-ik esztendőben. Egyike szép természettel épen jött a világra és életben is maradt. A másik kettő azonban valóságos csoda volt; összenőttek egy testé úgy, hogy négy kezök és négy lábuk volt. A két testet egész a mellig meg lehetett egymástól különböztetni, s úgy tetszett, mintha csak összeölelkeztek volna; hanem már alább csak egy has volt, a mely alól nőtt ki a négy láb, sőt egyikének még két

farka is látszott és tíz újja, melyek mintegy mutatták az ötödik lábat is.*

Hasonló hármias csodagyermeket szült Nyitra vármegye Krajna helységében egy paraszt asszony az 1781-ik évben, kik közül kettő úgy együvé volt nőve, hogy csak egy agya és egy arca látszott; keze és lába azonban mindegyiknek külön-külön meg volt mind a kettő. Ez összenőtt ikerpár halva jött a világra és a harmadik is, noha ép és egészséges volt, rövid idő múlva meghalt.**

A mennyiben hitelt érdemelnek a feljegyzések, még különösebb esetek közé tartoznak a következő csodaszülöttek.

A természet ellen való dolgok közé számíthatni inkább, hogy sem a természetiek közé, írja R á t h M á t y á s 1780-ik évi lapjában, a mit Bihar vármegyéből egy csuda természetű, de ugyancsak hamar meg is holt gyermek felől irtak. El sem is hinném egy könnyen, de két érdemes és hiteles személyeknek vettem ez iránt tett tudósításukat, melyek mind egymással, mind pedig a beküldött ábrázolással igen megegyeznek. Akármint legyen a dolog, ha csak fele igaz is: munkát ad a természetet vizsgálóknak, a kik már most nem akarják reá hagyni, hogy a viselős anyáknak holmi kívánságok és tekintetek, az ő magzatoknak természetben valamely változást okozhasson. — Vántsondon, melly falu Bihar-Vármegyében vagyon, a most folyó esztendő első hónapjának 16-dik napján, éjtszaka, egygy szegény asszonynak tsudálatos testállású férj-fiú gyermeke született: feje igen kicsiny; orcája vén forma; fülei künn-állók, hegyesek és szőrösek; a homlokából egygy nagy taréj jött ki, melly a jobb szemét egészben keresztül éri, és fel sem is nyithatja egyik szemét is; a taréj pedig hasonló színére

* Magyar Hirmondó 1780. évfolyam 64. lap.

** U. o. 1781. évfolyam 348., 381. 1.

* Magyar Hirmondó 1784. évfolyam 1784. 191. 1.

** U. o. 1781. évf. 151. 1.

nézve a májhoz, de tsipkés, mint a kakas taréj; nyaka rendkívül való hosszúságú és előre horgadott; egyéb tagjai oly épek, mint akármely más gyermekéi. A másod rendbéli tudósítás azt teszi hozzá, hogy nyoltzad nap múlva megholt.*

Ugyancsak a Magyar Hirmondóban találjuk a következő feljegyzést is: »1784. márczius 22-én egy Lakatos Józsefné nevezetű cigány asszony szült itt Komáromban két hal fejet, melyeken épen nem volt emberi ábrázat. Az egyik hasonló volt a' Heringnek, a' másik pedig a' Pontynak fejéhez. Semmi derekuk nem volt. Talán más formájú lett volna egyéb testek, hanem ha nagy fájdalmak után el nem szülte volna azokat idő előtt ez a szegény asszony. Azt mondja maga, hogy a' farsang végén nagy halakat árultak a' piatzon. Egynek kérte a' fejét, hogy adják oda neki, hadd főzze meg káposztával. De mivel hozzá nem juthatott, azért esett rajta ez a' szerencsétlenség.«**

Abaúj vármegye Devescer falujából is fel van jegyezve egy eset, hol az urasági csikósénak az 1784-ik évben oly csodálatra méltó gyermeke született, kinek csikó feje, igen nagy lófogai, szőrös teste, hosszú nyaka és élesen kiálló melle volt. Ezen csaknem minden emberi forma nélkül való gyermek születése után mindjárt oly haragos indulatokat mutatott a rajta bámulók irányában, a minő ily újszülött csecsemőnél egyáltalában nem szokott előfordulni.*** Hogy mi történt vele és mi lett további sorsa, arról hallgat a krónika.

Pozsonyban az 1789-ik évben szintén nagyon csodálatos testű gyermeket szült egy asszony, a ki, saját vallomása szerint, még mikor három hónapos terhes volt, egy nagy, felfujt békára akadt és

* Magyar Hirmondó 1780. évfolyam, 116. l.

** U. o. 1784. évfolyam, 257. l.

*** U. o. 1784. évfolyam, 589. l.

azt sok ideig bámulta. Így lett volna aztán gyermeke, mely a keresztelés után csakhamar meg is halt, fele ember- és fele békaalakú. A feje ugyanis a gyermeknek semmiben sem különbözött más gyermekekétől; úgyszintén szeme, szája és orra is mind emberi formájú volt, hanem nyelve hiányzott és a felső inyén egy sor fog-forma látszott. Ezen kívül két füle kerek és csipkézett volt, a kezei pedig jóval rövidebbek, mint a rendes gyermekkezek s rajtok a jobbon hét, a balon pedig hat új képződött. Testalkata a köldöktől kezdve egészen egy felpuffadt békához hasonlított s rajta sem férfi, sem pedig asszonyi szeméremtestnek még csak jele sem látszott. Lábai igen rövidek és oly görbék voltak, mint a békáé s mindeniken hat-hat összezsugorodott újj. E különös formájú gyermek halála után egy akkori híres, pozsonyi »sebgyógyító és szülő-asszonyokkal bánó orvos« birtokába került.*

Az ilyen csoda- és váltott gyermekeket illetőleg Molnár János doktor maga is két érdekes esetet közöl könyvében e század elejéről a következő sorok kíséretében: A régi tudatlan Századoknak veszedelmes babonasága, a mostoha természetnek az efféle idétlen fajzattyait, t. i. a tsuda- és váltott gyermekeket egyedül a barmokkal, boszorkányokkal és ördögökkel való tizborálásnak és közösülésnek tulajdonította; innen sok ártatlan embereket Sodomiával, sok ártatlan édes anyákat ördögösséggel, sok ártatlan öreg asszonyokat boszorkánysággal vádolván, megöltek, megégették a' mi Hazánkban. Gyászos, de egyszersmind másokat tanítható példa történt nállunk Székes-Fehérváron erre a dologra egy terhes kefekötőnében, kinél is, hogy annál nagyobb irgalmasságot és bővebb

* Hadi és más nevezetes történetek. I. szakasz, 1789. 475. l.

alamizsnát nyerjen egy tsonka könyökű köldűs (a kit mind személyében, mind ezen szokásában jól esmértem), a küszöbén kitekintő asszonynak a tsonka és mezitelen könyökét vetette majd tsaknem az orra eleibe, mellynek irtóztató meglátására éppen hasonló tsonka könyökű gyermeket hozott e világra Kis-Asszony havának 12-ikén, vagyis Klára napján 1803-ban.

Ezen természetes igazságnak bebizonyítására a napfényhez hasonló példa történt ismét nállunk, ezen T. Fehér Vármegyében K.-Szentpéteren egy szegény terhes zsidónén; ki is keszkenővel be' kötött fővel az úttzán menvén, valamely kotsit elragadó lovak el akartak gázollni; és midőn már a sebes, nyargaló lovak éppen reá akartak ugrani, hirtelen hátra tekintvén, ezen szörnyű megrettenéséből fejéhez kapott és ezen hassal kettős lófejú gyermeket hozott e világra.*

Nagy-Károlyban pedig — írja az akkori lap — az 1785-ik évben egy tehén ellett ilyen tsoda-borjút: »az orra mint egy láb-nyomnyi hosszúságú, lába szárához hasonló vékonyságú, annak a végén edgy orra juka, borjú szája vala; de azon tsó forma orrának a' tövében, mint a' sok hálnak, vagy pedig a' Ketsegének. Az edgyik füle a' szája alatt, a' másik pedig oldalaslág lefüggve mint a' számárnak; a' nyaka, dereka mint a' rend szerént

* Molnár J. i. m. 128., 130. l.

valónak, lábain pedig hasítatlan ló-körmök valának«.*

Nem kevésbbé érdektelenek az ilyen csodaszülöttek közt az olyan esetek sem, a midőn egyes testen egyik vagy másik szerv, avagy végtag fejlődik a rendes, szokottnál nagyobb számban. Ide vonatkozólag több példát találhatunk napjainkban is, kiknek, mint a zalamegyei Vászoli községben, az 1782-ik évben született fiúnak, mind a két kezén és két lábán egygyel több, vagyis összesen 24 ujja fejlődött.**

Ritkább már az olyan rendellenes képződésű szülött, a minőt Háromszék-megye Dobolló nevű falujában egy oláh asszony hozott a világra, kinek egy feje, három füle és három szeme, két szája, négy keze és négy lába volt egy testen.***

Bars vármegyében, az 1776-ik évben augusztus 10-ikén egy húsz esztendő paraszt menyecskének született egy olyan gyermeke, kinek egy feje, két összenőtt dereka, ugyancsak két, de már egymástól különvált alteste, négy keze és négy lába, de csak egy köldöke volt. Úgy látszott, hogy a feje is kettőből nőtt egybe, ám-bár csak egy arcza volt. Az anya a szülés előtt való napon még elevennek érezte e csodagyermeket.†

LENGYEL BÁLINT.

* Magyar Hirmondó. 1785. évfolyam, 638. l.

** U. o. 1782. évfolyam, 148. l.

*** Bétsi Magyar Hirmondó. 1786. 296. l.

† Tanárki i. m. 70. l.